

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 10.5.2007
COM(2007) 242 konč.

**SPOROČILO KOMISIJE
EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-
SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Sporočilo o evropski agendi za kulturo v svetu globalizacije

{SEC(2007) 570}

**SPOROČILO KOMISIJE
EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-
SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Sporočilo o evropski agendi za kulturo v svetu globalizacije

„Kultura je skupek vseh sanj in prizadevanj, ki težijo k popolnemu uresničenju človeštva. Kultura zahteva paradoksalno zvezo: različnost je načelo doseganja enotnosti, upoštevanje razlik je nujno, da ne bi delili, temveč kulturo še bolj obogatili. Evropa je kultura, ali pa nima smisla.“ Denis de Rougemont

1. UVOD

Kultura predstavlja bistvo človekovega razvoja in civilizacije. Draži naše čute in nam odpira nove poglede na resničnost, s čimer daje ljudem upanje in sanje. Ljudi zbližuje s spodbujanjem dialoga in razvemanjem strasti na način, ki združuje in ne ločuje. Kulturo moramo videti kot nabor prepoznavnih duhovnih in stvarnih potez, ki določajo neko družbo in družbeno skupino. Obsega tako književnost in umetnost kot tudi načine življenja, vrednostne sisteme, običaje in verovanja.

Dario Fo je dobro ugotovil, da je bila, še preden se je Evropa združila gospodarsko oziroma je bila spočeta na ravni ekonomskih interesov in trgovine, kultura tista, ki je združevala vse evropske države. *Združevalna vez Evrope so umetnost, književnost in glasba.* Evropejci resnično imamo skupno kulturno dediščino, ki je nastajala skozi stoletja ustvarjalnosti, preseljevanja in izmenjav. Poleg tega uživamo in cenimo bogato kulturno in jezikovno različnost, ki je navdihujoča in je že navdihnila mnoge države po vsem svetu.

Izvirnost in uspeh Evropske unije izhajata iz njene sposobnosti spoštovanja pisane in prepletene zgodovine, jezikov in kultur ob kovanju skupnega razumevanja in pravil, ki zagotavljajo mir, stabilnost, blaginjo in solidarnost, z njimi pa neizmerno bogastvo kulturne dediščine in ustvarjalnosti, ki ga vedno nove širitve le še povečujejo. Na osnovi te enotnosti in različnosti sta spoštovanje kulturne in jezikovne različnosti ter promocija skupne kulturne dediščine v jedru evropskega projekta. To je v svetu globalizacije potrebno bolj kot kdaj koli prej.

V današnji Evropi so kulturne izmenjave, kot vedno, živahne in dejavne. Svoboda gibanja, ki jo določa Pogodba ES, je zelo olajšala kulturne izmenjave in čezmejni dialog. Kulturne dejavnosti se širijo, povpraševanje po kulturnih dobrinah je vse večje, dostop do njih pa zahvaljujoč novim komunikacijskim orodjem lažji kot kdaj koli. Globalizacija je povečala tudi izpostavljenost vse večjemu številu različnih kultur po vsem svetu, kar je spodbudilo našo radovednost in sposobnost izmenjave z drugimi kulturami, ki nas bogatijo, ter prispevalo k raznovrstnosti naših družb. Vse to pa je na dan spravilo vprašanja o identiteti Evrope in njeni zmožnosti, da razvije medkulturne povezane družbe.

Kulturna različnost in medkulturni dialog sta po vsem svetu postala velika izziva svetovne ureditve, ki temelji na miru, medsebojnem razumevanju in spoštovanju skupnih vrednot, kot sta varstvo in spodbujanje človekovih pravic ter varstvo jezikov. V zvezi s tem je treba Konvencijo Unesca o zaščiti in spodbujanju raznovrstnosti kulturnega izražanja, ki je začela veljati 18. marca 2007, videti kot temeljni korak, h kateremu je EU veliko prispevala.

Kulturno bogastvo in raznovrstnost Evrope sta tesno povezana z njeno vlogo in vplivom v svetu. Evropska unija ni le ekonomski proces ali trgovinska sila, temveč je že široko – in po pravici – sprejeta kot neprimerljiv in uspešen družbeni in kulturni projekt. EU je primer „mehke sile“, in si mora v tej smeri še bolj prizadevati, ki temelji na vodilih in vrednotah, kot so človeško dostojanstvo, solidarnost, strpnost, svoboda izražanja, spoštovanje različnosti in medkulturni dialog, vrednote, ki so lahko, če se vzdržujejo in spodbujajo, navdih za svet jutrišnjega dne.

Kulturno bogastvo Evrope, ki temelji na njeni različnosti, je tudi vse pomembnejša prednost v nematerialnem svetu in svetu znanja. Evropski kulturni sektor je že silovit sprožilec gospodarskih dejavnosti in delovnih mest po vsej EU. Kulturne dejavnosti pomagajo tudi pri spodbujanju vključujoče družbe in prispevajo k preprečevanju ter zmanjševanju revščine in socialne izključenosti. Kot je bilo ugotovljeno v sklepih pomladanskega zasedanja Evropskega sveta 2007, so ustvarjalni podjetniki in živahna kulturna dejavnost edinstven vir inovacij za prihodnost, ki ga je treba še bolj priznati in ga izkoristiti v celoti.

Namen sporočila

Krepi se zavest, da ima EU edinstveno vlogo pri spodbujanju svojega kulturnega bogastva in različnosti znotraj in zunaj Evrope. Priznava se tudi, da je kultura nujno potreben dejavnik pri doseganju strateških ciljev EU blaginje, solidarnosti in varnosti, ob zagotavljanju močnejše vloge na mednarodnem prizorišču.

To sporočilo, ki temelji na obsežnih posvetovanjih¹ raziskuje razmerje med kulturo in Evropo v svetu globalizacije ter predlaga cilje za novo agendo EU na področju kulture. Agendo si bodo delile vse zainteresirane strani (Komisija, države članice, vključena pa bosta tudi civilna družba in Evropski parlament). Komisija torej želi razviti tudi nova partnerstva in metode sodelovanja med stranmi.

2. PRISPEVEK EU H KULTURI²

Splošno se priznava, da je „kulturo“ zapleteno definirati. Nanaša se lahko na upodabljajoče umetnosti, vključno z raznimi umetnostnimi deli, kulturnimi dobrinami in storitvami. „Kultura“ ima tudi antropološki pomen. Je osnova simbolnega sveta pomenov, verovanj, vrednot in običajev, ki so izraženi v jeziku, umetnosti, religiji in mitih. Kot taka igra temeljno vlogo pri človekovem razvoju ter v zapletenem sistemu identitet in navad posameznikov in skupnosti.

¹ Glej http://ec.europa.eu/culture/eac/communication/consult_en.html in http://ec.europa.eu/development/body/theme/human_social/pol_culture1_en.htm

² Za več informacij glej priloženi delovni dokument služb „Seznam ukrepov Skupnosti na področju kulture“.

To sporočilo se bo osredotočilo na pomembnost različnih vidikov kulture pri razvoju strategij znotraj EU in s tretjimi državami..

Podlago za ukrepanje EU na področju kulture najdemo v Pogodbi. Člen 151 določa:

„Skupnost prispeva k razcvetu kultur držav članic, pri čemer upošteva njihovo nacionalno in regionalno raznolikost ter hkrati postavlja v ospredje skupno kulturno dediščino.“

„Dejavnost Skupnosti je namenjena spodbujanju sodelovanja med državami članicami in, če je to potrebno, podpiranju in dopolnjevanju njihove dejavnosti ...“

„Skupnost in države članice podpirajo sodelovanje s tretjimi državami in pristojnimi mednarodnimi organizacijami na kulturnem področju, zlasti s Svetom Evrope.“

„Skupnost pri svoji dejavnosti na podlagi drugih določb te pogodbe upošteva kulturne vidike, zlasti zaradi spoštovanja in spodbujanja raznolikosti svojih kultur.“

Kultura je in bo ostala predvsem v pristojnosti držav članic; v nekaterih državah se z njo večinoma ukvarjajo na regionalni ali celo lokalni ravni. Člen 151 na primer ne določa harmonizacije zakonov in predpisov držav članic. Pri ukrepanju na ravni EU je treba v celoti spoštovati načelo subsidiarnosti, v skladu s katerim je vloga EU, da podpira in dopolni – ne pa nadomesti – ukrepe držav članic ob spoštovanju njihove različnosti in spodbujanju izmenjav, dialoga in medsebojnega razumevanja.

2.1. Vloga notranjih politik in programov EU

EU s pomočjo svojih programov in politik že na več načinov prispeva k pospeševanju kulturnih dejavnosti v Evropi:

- Programi Skupnosti na področju kulture so bili do zdaj zelo plodni. Sedanji program Kultura (2007–2013)³ se bo dodatno razvil na področju lajšanja medsebojnega razumevanja, spodbujanja kreativnosti in prispevanja k medsebojnemu bogatenju naših kultur. Tisočem kulturnih organizacij bo pomagal oblikovati in izvesti kulturne in umetnostne projekte, ki bodo izboljševali razširjanje evropske kulturne dediščine in njeno poznavanje ter pospeševali kulturne izmenjave, umetnostno in književno ustvarjanje ter prevajanje književnosti. Podpiral bo tudi organe, ki delujejo na evropski ravni na področju kulture in bo podeljeval priznanja evropskim kulturnim dosežkom v obliki evropskih nagrad na področju arhitekture, kulturne dediščine in glasbe ter evropskim kulturnim prestolnicam.

³ Sklep št.°1855/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 (UL L 372, 27.12.2006).

- Mnogi drugi programi imajo prek posebnih kulturnih projektov ter spodbujanja uporabe tujih jezikov, tesnega povezovanja med učenjem in kulturo ali osebnih kulturnih izkušenj zelo pozitiven vpliv na kulturo: sem spada program „Evropa za državljane“ (2007–2013)⁴, ki prav tako temelji na členu o kulturi iz Pogodbe in pospešuje aktivno evropsko državljanstvo, ter programi, ki podpirajo vseživljenjsko učenje (vključno s programoma Erasmus in Erasmus Mundus), večjezičnost in izmenjave mladih.
- Na filmskem in avdiovizualnem področju program MEDIA⁵, ki se izvaja od leta 1991, pospešuje konkurenčnost evropske avdiovizualne industrije. Namenjen je tudi pospeševanju medkulturnega dialoga, krepitvi vzajemne zavesti med evropskimi kulturami in razvoju kulturnih zmogljivosti. Poleg tega je bilo 16. novembra 2005 sprejeto priporočilo o filmski dediščini in konkurenčnosti z njo povezanih industrijskih dejavnosti, ki določa konkretne ukrepe na področju filmske dediščine.
- H kulturi pomembno prispevajo tudi razni drugi programi financiranja Skupnosti. Podpora kohezijske politike ali politike razvoja podeželja je lahko koristna pri pospeševanju denimo obnove kulturne dediščine in spodbujanja ustvarjalne industrije z namenom večje privlačnosti regij ali pri podpori usposabljanja strokovnjakov na področju kulture. To velja tudi za razvoj informacijske družbe (primer je pobuda za digitalne knjižnice, katere namen je olajšati elektronski dostop do raznovrstne kulturne in znanstvene dediščine Evrope) ali področje raziskav (z okvirnimi raziskovalnimi programi).

Pri oblikovanju ureditvenega okvira za kulturni sektor igra pomembno vlogo tudi več politik Skupnosti:

Pogost izziv delovanju Skupnosti v skladu s členom 151(4) Pogodbe je najti pravo ravnotežje med različnimi legitimnimi cilji javne politike, vključno s spodbujanjem kulturne različnosti.

- Obstaja tesna povezava med spodbujanjem kulture in ustvarjalnosti ter zakonodajo EU na področju avtorskih in z njimi povezanih pravic. Ta varuje pravice avtorjev, producentov in umetnikov ter jim s tem zagotavlja primerno plačilo za njihovo delo, ko omogoča obsežno razširjanje zaščiteneh del ali zvočnih zapisov in s tem spodbuja dostop državljanov do bogate in raznovrstne kulturne dediščine Evrope.
- Direktiva o televiziji brez meja, sprejeta leta 1989, je z določitvijo pogojev za čezmejno prenašanje televizijskih programskih vsebin na evropskem notranjem trgu vzpostavila pravni okvir za prost pretok evropskih avdiovizualnih vsebin v okviru EU. To je vidno prispevalo h krepitvi pluralizma medijev in kulturne različnosti. V tem kontekstu se kulturna različnost bogati tudi s pospeševalnimi ukrepi za evropsko in neodvisno produkcijo.

⁴ Sklep št.°1904/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 (UL L 378, 27.12.2006).

⁵ Sklep št.°1718/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. novembra 2006 (UL L 327, 24.11.2006).

- Kot sledi iz uvoda člena 87(3)(d)⁶ Maastrichtske pogodbe, igrajo kulturni vidiki določeno vlogo pri državnih pomočeh. V okviru te določbe je Komisija v preteklosti sprejela široko paleto nacionalnih ukrepov, ki so prinesli korist tako različnim področjem, kot so muzejska dejavnost, nacionalna dediščina, gledališka in glasbena produkcija, tiskani kulturni mediji ter kinematografski in avdiovizualni sektor.
- EU je leto 2008 razglasila za evropsko leto medkulturnega dialoga⁷, da bi izpostavila najboljše prakse in procese medkulturnega dialoga ter spodbudila njihov pomen, s ciljem oblikovanja trajnostne strategije po letu 2008. Posebna pozornost bo posvečena razsežnosti večjezičnosti tega dialoga.
- Nenazadnje želi Komisija na podlagi obstoječih programov financiranja Skupnosti leto 2009 razglasiti za evropsko leto ustvarjalnosti in inovacij skozi izobraževanje in kulturo, da bi dvignila javno zavest, spodbudila politične razprave v državah članicah in prispevala h krepitvi ustvarjalnosti, inovacij in medkulturnih kompetenc.

V zadnjih letih so države članice, da bi dosegle skupne cilje, raziskovale nove oblike prilagodljivega tesnejšega sodelovanja. Svet se je strinjal z večletnim delovnim načrtom za obdobje 2005–2007⁸ in razvile so se prilagodljive oblike sodelovanja na določenih področjih, kot je mobilnost muzejskih zbirk. Tudi redne ministrske konference so prispevale k izmenjavam najboljših praks in k dialogu o politikah.

Evropski parlament je v svojih poročilih in priporočilih redno pozival k okrepljenemu sodelovanju⁹. Poleg tega sta Ekonomsko-socialni odbor in Odbor regij poudarila vlogo organizirane civilne družbe ter lokalnih in regionalnih organov.

Te izkušnje so skupaj z rezultati obsežnega posvetovanja z namenom priprave tega sporočila Komisijo pripeljale do ugotovitve, da je prišel trenutek za razvoj skupnega kulturnega načrta ter novih partnerstev in metod sodelovanja z državami članicami, civilno družbo in tretjimi državami.

2.2. Zunanji odnosi EU

Kultura se priznava kot pomemben del glavnih programov in instrumentov sodelovanja EU¹⁰ in dvostranskih sporazumov Unije s tretjimi državami. Predstavlja tudi ključni del sodelovanja s Svetom Evrope, ki je omogočilo skupno izvedbo dnevov evropske dediščine in nekaj ukrepov na zahodnem Balkanu.

⁶ „pomoč za pospeševanje kulture in ohranjanja kulturne dediščine, kadar takšna pomoč ne škoduje trgovinskemu pogojem in konkurenci v Skupnosti v obsegu, ki je v nasprotju s skupnimi interesi“, se lahko šteje kot združljiva s skupnim trgom.

⁷ Sklep št.°1938/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 (UL L 412, 30.12.2006).

⁸ Sklepi 2616. sestanka Sveta o izobraževanju, mladini in kulturi, 15. in 16. november 2004.

⁹ Glej poročilo o sodelovanju na področju kulture v Evropski uniji – Giorgio Ruffolo – A5-0281/2001.

¹⁰ Na primer Sporazum iz Cotonouja z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami, sosedski in partnerski program s sosednjimi državami in Rusijo ter instrument za razvoj in sodelovanje, namenjen Aziji ter Srednji in Južni Ameriki.

Že več let se v sklopu finančne in tehnične pomoči Unije izvaja široka paleta kulturnih projektov in programov v vseh svetovnih regijah v razvoju. Ti ukrepi na področju kulture so usmerjeni v ohranjanje in obnovo dediščine, produkcijo in pretok umetniških del, ustanavljanje in obnovo muzejev, krepitev zmogljivosti izvajalcev kulture in umetnikov na lokalni ravni ter organizacijo večjih kulturnih prireditvev. Komisija upravlja tudi s sredstvi in izvaja ukrepe za podporo razvoju in krepitvi kulturnih dejavnosti v partnerskih državah, zlasti v filmskem in avdiovizualnem sektorju, ter spodbuja dostop do kulture na lokalni ravni in kulturno različnost v tretjih državah.

V tesni povezavi s tem se je Unija vse bolj osredotočala na pospeševanje podpore človekovim pravicam, vključno z zaščito in pospeševanjem pravic na področju kulture, pravic domorodnih ljudstev, pravic oseb, ki pripadajo manjšinam, ter ljudi z obrobja družbe.

Medkulturni dialog kot eden glavnih instrumentov miru in preprečevanja sporov je seveda eden osnovnih ciljev takih ukrepov. Na pobudo posvetovalne skupine, ki jo je ustanovil predsednik Komisije, so bili v ta namen sprejeti prednostni ukrepi. To je med drugim omogočilo tudi ustanovitev evropsko-sredozemske ustanove Anne Lindh za dialog med kulturami in posebno razpravo o kulturi v okviru političnih dialogov z mnogimi tretjimi državami.

Komisija je pred kratkim začela krepiti tudi svojo javno diplomacijo, vključno s kulturnimi prireditvami, ki pogosto vključujejo sodelovanje z in med kulturnimi institucijami držav članic, da bi v tretjih državah razširila pomembno sporočilo o Evropi, njeni identiteti in njeni izkušnji gradnje mostov med različnimi kulturami.

Na splošnejši ravni je Komisija v okviru finančnih perspektiv 2007–2013 predlagala večletne tematske programe z namenom financiranja posredovanja Skupnosti v državah in regijah v razvoju ter na mednarodni ravni. Z namenom dopolnitve geografskega sodelovanja prek strateških dokumentov držav na področju kulture sta na razpolago tematska programa „Vlaganje v ljudi“ ter „Nedržavni akterji in organi lokalnih skupnosti v razvoju“. Nedavne raziskave javnega mnenja jasno kažejo, da želi velika večina državljanov Evrope – junija 2006¹¹ z voditelji držav in vlad na čelu – pod pritiskom globalizacije, da bi bila Evropa z zunanjo politiko, ki dobro odseva njene vrednote, bolj prisotna v svetu. Kultura je seveda osrednjega pomena za ta večstranski pristop vzpostavljanja soglasja.

Hitro sprejetje Konvencije Unesca o zaščiti in spodbujanju raznovrstnosti kulturnega izražanja odraža novo vlogo kulturne različnosti na mednarodni ravni: Komisija in države članice so se kot podpisnice zavezale, da bodo krepile nov kulturni steber globalnega upravljanja in trajnostnega razvoja, zlasti s pomočjo krepitve mednarodnega sodelovanja.

¹¹ Takrat je Evropski svet potrdil predlog Komisije z naslovom „Evropa v svetu – nekaj praktičnih predlogov za večjo usklajenost, učinkovitost in preglednost“ – COM(2006) 278.

3. CILJI EVROPSKE AGENDE ZA KULTURO

Obsežen proces posvetovanja leta 2006 je Komisiji omogočil zaznati močno soglasje za novo agendo EU za kulturo, ki bo gradila na predhodnih dosežkih in okrepila dejavnosti, ki že potekajo: Temeljila bo na treh med seboj povezanih ciljih:

- pospeševanje kulturne različnosti in medkulturnega dialoga,
- pospeševanje kulture kot katalizatorja ustvarjalnosti v okviru lizbonske strategije za rast in delovna mesta,
- pospeševanje kulture kot bistvenega sestavnega dela mednarodnih odnosov Unije.

Ti cilji bodo vodilo prizadevanj EU v prihodnosti. Ob popolnem spoštovanju načela subsidiarnosti bo imel vsak akter možnost prispevati:

- za države članice in njihove regije bo to pomenilo nadaljnje razvijanje njihovih politik na teh področjih ob upoštevanju skupnih ciljev in ob prizadevanju, da se skupne dejavnosti usmerjajo med drugim s pomočjo odprte metode usklajevanja, ter preučevanje možnosti, ki jih ponuja financiranje EU,
- za zainteresirane strani na področju kulture, kot so strokovne organizacije, kulturne ustanove, nevladne organizacije, evropske mreže, fundacije ipd., bi to pomenilo tesno vključitev v dialog z institucijami EU in podporo razvoju novih politik in ukrepov EU, pa tudi razvoj medsebojnega dialoga,
- za Komisijo bi to pomenilo vključitev njenih notranjih in zunanjih politik, programov financiranja Skupnosti, pa tudi obnovljeno vlogo animacije, izmenjave dobre prakse in dialoga z vsemi akterji.,
- za vse akterje bi to pomenilo obnovitev občutka partnerstva in lastništva nad prizadevanji EU, da doseže navedene cilje.

V oddelku, ki sledi, je podrobneje obrazložen vsak od navedenih širših ciljev.

3.1. *Kulturna različnost in medkulturni dialog*

„Umetnost je tista, ki lahko gradi osebnost mladih in jim odpre um, vanje vcepi spoštovanje do drugih in željo po miru.“ Yehudi Menuhin

Razcvet kultur držav članic ob upoštevanju njihove narodnostne in regionalne različnosti je pomemben cilj EU, ki ga določa Pogodba ES. Da se lahko v ospredje postavlja skupna kulturna dediščina in prizna prispevek vseh kultur, ki obstajajo v naših družbah, je treba negovati kulturno različnost v kontekstu odprtosti in izmenjav med različnimi kulturami. Ker živimo v vse bolj večkulturnih družbah, moramo torej pospeševati medkulturni dialog in medkulturne kompetence. Slednje so bistvenega pomena tudi v kontekstu svetovne ekonomije v zvezi s povečevanjem zaposljivosti, prilagodljivosti ter mobilnosti umetnikov in delavcev v kulturnem sektorju, pa tudi mobilnosti umetniških del. Ker imajo koristi od razvijajoče se kulturne različnosti predvsem državljani, moramo olajšati njihov dostop do kulture in kulturnih del.

Usmeriti se je treba k naslednjim posebnim ciljem:

- pospeševanje mobilnosti umetnikov in strokovnjakov na področju kulture in pretok vseh umetniških izraznih sredstev čez nacionalne meje:
 - vključitev javnih in zasebnih virov v korist mobilnosti umetnikov in delavcev v kulturnem sektorju znotraj EU,
 - pospeševanje mobilnosti umetniških del in drugih umetniških izraznih sredstev,
 - izboljšanje usklajevanja na evropski ravni na področjih, ki vplivajo na mobilnost kulturnih delavcev znotraj EU, z namenom upoštevanja potreb, ki so posledica kratkotrajne in pogoste mobilnosti med državami članicami,
- pospeševanje in krepitev medkulturnih kompetenc in medkulturnega dialoga, zlasti z razvojem „kulturne zavesti in izražanja“, „socialnih in državljskih kompetenc“ ter „sporazumevanja v tujih jezikih“, ki spadajo med ključne kompetence za vseživljenjsko učenje, kakor sta jih leta 2006 navedla Evropski parlament in Svet¹².

3.2. Kultura kot katalizator ustvarjalnosti v okviru lisbonske strategije za rast in delovna mesta

„Inteligenca je programirana za ustvarjanje razlik.“ Francesco Alberoni

Kulturne dejavnosti in sektor ustvarjalnih vsebin znatno prispevajo k evropskemu BDP, rasti in zaposlovanju. Denimo, nedavna neodvisna študija, ki jo je izvedla Komisija, je ocenila, da je v kulturnem sektorju leta 2004 delalo več kot 5 milijonov ljudi, kar pomeni 3,1 % skupne populacije zaposlenih v EU-25. Kulturni sektor je leta 2003 k BDP EU prispeval približno 2,6 % in je imel med letoma 1999 in 2003 znatno višjo rast kot gospodarstvo na splošno¹³. Te dejavnosti in ustvarjalnost kot njihova posledica bistveno bogatijo gospodarstvo in konkurenčnost Evrope v kontekstu globalizacije.

Vlogo kulture pri podpori in krepitvi ustvarjalnosti in inovacij je treba raziskovati in pospeševati. Ustvarjalnost je osnova socialnih in tehnoloških inovacij ter je zato pomembno gonilo rasti, konkurenčnosti in delovnih mest v EU.

Usmeriti se je treba k naslednjim posebnim ciljem:

- pospeševanje ustvarjalnosti v izobraževanju z vključevanjem kulturnega sektorja pri razvoju zmogljivosti kulture kot konkretnega prispevka/orodja na področju vseživljenjskega učenja in pospeševanja kulture in umetnosti v neformalnem in formalnem izobraževanju (vključno z učenjem jezikov),

¹² Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (2006/962/ES) (UL L 394, 30.12.2006, str. 10).

¹³ Glej študijo o ekonomiji kulture v Evropi, ki jo je leta 2006 za Evropsko komisijo pripravilo podjetje za svetovanje KEA: http://ec.europa.eu/culture/eac/sources_info/studies/studies_en.html.

- pospeševanje krepitve zmogljivosti v kulturnem sektorju s podporo usposabljanja kulturnega sektorja za kompetence na področju upravljanja, podjetništva, poznavanja evropske razsežnosti/tržnih dejavnosti ter z razvojem inovativnih virov financiranja, vključno s sponzorstvom, in izboljšanjem dostopa do njih,
- razvoj ustvarjalnih partnerstev med kulturnim in drugimi sektorji (IKT, raziskave, turizem, socialni partnerji itd.) za krepitev socialnega in ekonomskega vpliva naložb v kulturo in ustvarjalnost, zlasti glede pospeševanja rasti in delovnih mest ter razvoja in privlačnosti regij in mest.

3.3. Kultura kot bistveni sestavni del mednarodnih odnosov

„Vsaka kultura se rodi z mešanjem, z medsebojnim vplivanjem, s soočanjem. In nasprotno, v izolaciji civilizacija umre.“ Octavio Paz

Kot podpisnice Konvencije Unesca o zaščiti in spodbujanju raznovrstnosti kulturnega izražanja so Komisija in države članice spet potrdile svojo zavezanost razvoju nove in dejavnejše vloge kulture za Evropo v kontekstu njenih mednarodnih odnosov ter vključitvi kulturne razsežnosti kot bistvenega sestavnega dela v odnosih Evrope s partnerskimi državami in regijami. To bi pripomoglo k spodbujanju poznavanja in razumevanja kultur Evrope po vsem svetu.

Če naj pride do te vključitve, je nujno razviti dejaven medkulturni dialog z vsemi državami in regijami ob izkoriščanju denimo jezikovnih vezi, ki jih ima Evropa z mnogimi državami. V povezavi s tem je pomembno tudi pospeševanje bogastva kulturne različnosti naših partnerjev, podpiranje lokalne samobitnosti, pospeševanje dostopa do kulture lokalnega prebivalstva in razvoj ekonomskega vira, ki ima lahko neposreden vpliv na družbenoekonomski razvoj.

Ob upoštevanju tega bo EU sledila dvojni poti, ki jo bosta sestavljali:

- načrtna vključitev kulturne razsežnosti in različnih sestavin kulture v vse notranje in zunanje politike, projekte in programe – kot sredstvo izboljšanja kakovosti diplomatskih prizadevanj EU ter izvedljivosti in trajnosti vseh dejavnosti EU na področju sodelovanja; in
- podpora posebnim kulturnim akcijam in prireditvam – kultura in njeno razširjanje sta že sama po sebi vir, dostop do kulture pa bi moral biti prednostna naloga razvojnih politik.

Usmeriti se je treba k naslednjim posebnim ciljem:

- nadaljnji razvoj političnega dialoga z vsemi državami in regijami na področju kulture in pospeševanje kulturnih izmenjav med državami EU ter tretjimi državami in regijami,
- pospeševanje dostopa kulturnih dobrin in storitev iz držav v razvoju do evropskega in drugih trgov s pomočjo usmerjenih ukrepov in sporazumov o prednostni obravnavi ali ukrepov pomoči na področju trgovine,

- uporaba zunanjih in razvojnih politik EU za varovanje in pospeševanje kulturne različnosti s pomočjo finančne in tehnične podpore za ohranitev in dostop do kulturne dediščine na eni strani ter dejavno spodbujanje in pospeševanje kulturnih dejavnosti po vsem svetu na drugi,
- zagotovitev, da vsi programi in projekti sodelovanja EU pri oblikovanju in izvedbi v celoti upoštevajo lokalno kulturo in prispevajo k boljšemu dostopu ljudi do kulture in do sredstev kulturnega izražanja, vključno z osebnimi stiki, zlasti pomembno je izobraževanje, vključno z zagovarjanjem integracije kulture v izobraževalne programe na vseh ravneh v državah v razvoju,
- pospeševanje dejavne vključenosti EU v delo mednarodnih organizacij, ki imajo opravka s kulturo, in v procesu ZN „Zavezništvo civilizacij“.

4. NOVA PARTNERSTVA IN METODE DELA

Da bi lahko pripravila svojo agendo za kulturo, se mora Evropa opirati na trdno partnerstvo med vsemi akterji, ki ga sestavljajo štiri osnovne razsežnosti.

4.1. Nadaljnji razvoj dialoga s kulturnim sektorjem

Komisija je zavezana strukturiranemu dialogu s sektorjem, kar naj bi zagotovilo okvir za redno izmenjavo pogledov in najboljših praks, ter prispevalo k procesu oblikovanja politike, spremljanju in vrednotenju.

Zaradi legitimnosti bi kulturni sektor moral, kolikor je mogoče, nadaljevati s samoorganizacijo, da omogoči identifikacijo ustreznih sogovornikov. Komisija pozdravlja postopno strukturiranje, ki se že odvija s pojavom nekaterih reprezentativnih organizacij in struktur za sodelovanje, kot je platforma civilne družbe za medkulturni dialog.

Vendar Komisija priznava posebnosti sektorja, zlasti njegovo raznovrstnost (strokovne organizacije, kulturne ustanove z različnimi stopnjami neodvisnosti, nevladne organizacije, evropske in neevropske mreže, fundacije itd.), pomanjkanje komunikacije med kulturnimi dejavnostmi in drugimi kulturnimi akterji v preteklosti ter izzive v zvezi z večjo strukturiranostjo sektorjev, ki se zato pojavljajo. Zaradi teh posebnosti, je vpliv kulturnega sektorja na evropski ravni manjši.

Za izboljšanje dialoga med Komisijo in navedenimi različnimi akterji Komisija predlaga naslednje korake:

- ugotavljanje zgradbe sektorja za identifikacijo in boljše razumevanje celotne palete zainteresiranih strani,
- vzpostavitev kulturnega foruma za posvetovanje z zainteresiranimi stranmi in samostojne platforme ali niza platform zainteresiranih strani,
- spodbuditev izražanja reprezentativnih pogledov posameznih umetnikov in izobražencev na evropski ravni („kulturni ambasadorji“), vključno z raziskovanjem možnosti in izvedljivosti spletnega virtualnega evropskega foruma, ki bi omogočil izmenjavo mnenj in umetniškega izražanja ter bo dosegel državljane,

- spodbujanje socialnih partnerjev v kulturnih sektorjih, da nadaljujejo z razvojem svojega neodvisnega socialnega dialoga v skladu s členoma 138 in 139 Pogodbe – na tej podlagi že obstajajo sektorski odbori za socialni dialog na področju uprizoritvene umetnosti in v avdiovizualnem sektorju,
- uvajanje kulturne razsežnosti v evropske javne razprave prek predstavništev Komisije – umestitev kulture v središče bo okrepila dialog in dosegla novo občinstvo.

4.2. Vzpostavitev odprte metode usklajevanja

Kot smo že omenili, so države članice v Svetu sprejele skupni delovni načrt za obdobje 2005–2007. Zdaj je treba delovni načrt obnoviti in Komisija verjame, da je prišel čas, da grede države članice s svojim sodelovanjem in v duhu partnerstva korak naprej z uporabo odprte metode usklajevanja (OMU) kot mehanizma za doseg tega cilja.

OMU nudi ustrezen okvir za sodelovanje med državami članicami na področju kulture. To je neobvezujoč medvladni okvir za politično izmenjavo in usklajeno ravnanje, primeren za področje, kakršno je kultura, kjer pristojnosti v zelo veliki meri ostanejo na ravni držav članic. Njegove sestavine so dogovor o skupnih ciljih, redno spremljanje napredovanja v smeri teh ciljev in izmenjava najboljših praks in ustreznih podatkov z namenom medsebojnega učenja.

OMU obstajajo na področjih zaposlovanja, socialnega varstva, izobraževanja in mladine. OMU na teh področjih so pomagale okrepiti oblikovanje politik držav članic, saj redno sodelovanje v evropskem procesu poveča pomen teh politik na nacionalni ravni in zanje ustvari dodatno vzpodbudo. Državam članicam omogoča tudi, da se ena od druge učijo. Akterjem na teh političnih področjih pa omogoča, da se jih sliši na evropski ravni, kar sicer ne bi bilo mogoče.

Vendar pa je osnovnega pomena, da se pri oblikovanju OMU na tem področju v celoti upoštevajo posebne lastnosti kulturnega sektorja. V duhu partnerstva z državami članicami to pomeni prilagodljiv pristop, pri katerem se zastavijo splošni cilji in ob neobsežnem sistemu rednega poročanja.

Komisija predlaga, da Svet ministrov na podlagi tega sporočila podpre navedene predlagane cilje ter da določi prednostne naloge in se dogovori o spremljanju procesa vsaki dve leti. V sklopu spremljanja bi Komisija vsaki dve leti pripravila skupno poročilo s predstavniki držav članic na visoki ravni, ki bi povzemalo glavna vprašanja in trende ter razpravljalo o napredku v državah članicah pri doseganju skupnih ciljev.

Države članice bi spodbudili, da v procesu spremljanja v celoti povežejo lokalne in regionalne organe ter nacionalne zainteresirane strani na področju kulture in da v svojih nacionalnih poročilih opišejo svojo vključenost. Na ravni EU bi Komisija zainteresirane strani vključila v proces prek zgoraj navedenega kulturnega foruma. V letu pred objavo poročila bi Komisija organizirala sestanek, na katerem bi se zbrali prispevki civilne družbe.

Evropski parlament, Ekonomsko-socialni odbor in Odbor regij je treba vključiti v proces.

Pri zasledovanju ciljev zunanjih odnosov bi bil po potrebi vključen ustrezní zunanji okvir EU, vključno z ministri za zunanje zadeve. Komisija bi si skupaj z državami članicami prizadevala za boljšo uskladitev dejavnosti na področju kulturnega sodelovanja po vsej EU. To bi vključevalo identifikacijo in izmenjavo najboljših praks. Okrepljeno usklajevanje in prizadevanje za harmonizacijo bi se še naprej osredotočalo na pripravo strateških dokumentov držav in strategij skupnih pomoči.

4.3. Podpora oblikovanju politik na podlagi dejstev

Komisija bo po potrebi igrala podporno in usklajevalno vlogo v povezavi z vsakim od navedenih ciljev in predlagano OMU.

Sledenje navedenim ciljem predvideva izboljšanje razumevanja prispevka kulturnega sektorja k lizbonski agendi z namenom, da se olajša izvajanje politike na podlagi dejstev. Vključuje izmenjavo obstoječih podatkov, študij primerov ter sodelovanje pri vrednotenju in metodologijah analiz vpliva. Zahteva pa tudi ponoven pregled in po potrebi izboljšanje nacionalnih statističnih podatkov ter zagotovitev boljše primerljivost nacionalnih statistik, ki jih usklajuje Eurostat.

V tem kontekstu bo Komisija izvedla niz študij ob sodelovanju med službami za podporo predlaganim ciljem ter oblikovanju politik in ukrepov na podlagi dejstev. Spodbudila bo povezovanje v mreže akterjev, vključenih v ocenjevanje vpliva in vrednotenje kulturne politike na evropski, nacionalni, regionalni ali lokalni ravni.

4.4. Vključevanje kulture v vse ustrezne politike

Člen 151(4) Pogodbe ES zahteva, naj Skupnost pri svoji dejavnosti na podlagi drugih določb te pogodbe upošteva kulturne vidike, zlasti zaradi spoštovanja in spodbujanja različnosti svojih kultur.

Za boljše izpolnjevanje te naloge mora Komisija okrepiti notranje usklajevanje med svojimi službami in poglobiti svojo analizo vmesnika med kulturno različnostjo in drugimi politikami Skupnosti, z namenom da ustvari pravo ravnovesje med različnimi legitimnimi cilji javne politike pri odločanju ali predlogih ureditvene ali finančne narave, vključno s pospeševanjem kulturne različnosti. Komisija je na primer v ta namen pred kratkim ustanovila novo skupino predstavnikov različnih služb.

Glede razsežnosti zunanjih odnosov je posebna pozornost posvečena več in medkulturnemu ter medverskemu dialogu ob spodbujanju razumevanja med evropskimi in mednarodnimi partnerji ter vse bolj iskanju širšega občinstva v partnerskih državah. V tem kontekstu igra pomembno vlogo izobraževanje, zlasti na področju človekovih pravic. K temu bo prispeval novi program Erasmus Mundus. Komisija podpira dialog in s kulturo povezane dejavnosti v okviru evropske sosedске politike (ENP), programa „Vlaganje v ljudi“, institucij, kot je evropsko-sredozemska ustanova Anne Lindh za dialog med kulturami, in „Zavezništva civilizacij“ ZN. Z nekaterimi partnerskimi državami v regiji ENP, Aziji in drugod so vzpostavljeni posebni programi sodelovanja na področju kulture (kot je kulturni sklad za Indijo). Te dejavnosti so neodvisne narave.

Z namenom učinkovite podpore ukrepov na področju kulture v državah AKP Evropska komisija predlaga ustanovitev kulturnega sklada EU–AKP kot skupnega evropskega prispevka podpora razširjanja in, v nekaterih primerih, produkcije kulturnih dobrin AKP. Sklad bo spodbudil razvoj lokalnih trgov in dejavnosti, s tem olajšal in spodbudil dostop lokalnih prebivalcev do kulture in do raznovrstnih kulturnih izraznih sredstev, ter povečal dostop kulturnih dobrin AKP na evropske trge s pomočjo boljšega dostopa do distribucijskih mrež in platform v EU.

Začetno financiranje za navedeni sklad bo omogočil 10. evropski razvojni sklad, sredstva pa bodo prispevale tudi države članice EU.

5. SKLEPI

„Kultura ni razkošje, temveč nuja.“ Gao Xingjian

Komisija meni, da je prišel čas za novo evropsko agendo za kulturo, ki upošteva resničnost današnjega sveta globalizacije.

To sporočilo daje konkretne predloge glede niza skupnih ciljev in novih metod za spodbuditev sodelovanja na področju kulture v EU.

Evropski parlament, Svet, Odbor regij in Ekonomsko-socialni odbor so vabljeni, da odgovorijo na to sporočilo.

Svet pozivamo, da sprejme odločitev o nizu skupnih ciljev in o ustreznem procesu poročanja v okviru predlagane odprte metode usklajevanja, Evropski svet pa pozivamo, da ti odločitvi podpre v svojih sklepih.